

ПрАТ “ВНЗ “МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ”

Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого

МАУП

Кафедра теорії держави і права та конституційного права

Затверджую:

Директор Навчально-наукового
інституту права ім. князя
Володимира Великого

Микола ЗІБРИЦЬКИЙ

“ 28 ” 08 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри
теорії держави і права та

конституційного права

Протокол №1 від 27. 08. 2025 р.

Завідувач кафедри

Анатолій ТАЛАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ»

Спеціальності: **D8 Право**

Освітнього рівня: **другий (магістерський) рівень**

Освітньої програми: **«Право»**

Розробник силябусу навчальної дисципліни:

Талах Анатолій Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави і права та конституційного права

(підпис)**Викладач:**

Талах Анатолій Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави і права та конституційного права

(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри теорії держави і права та конституційного права

Протокол № 01 від «27» 08 2025р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Актуальні проблеми конституційного права України
Шифр та назва спеціальності	D8 Право
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	4 кредита/120 год Лекції : 34 Семінарські заняття: 16 Самостійна робота студентів: 70
Терміни вивчення дисципліни	I семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-istorii-ta-teorii-derzhavi-i-prava.html

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

<i>Талах Анатолій Миколайович</i>	
Науковий ступінь	кандидат юридичних наук
Вчене звання	
Посада	завідувач кафедри теорії держави і права та конституційного права, доцент кафедри
Дисципліни, які викладає НПП	Теорія держави і права, Конституційне право України, Актуальні проблеми конституційного права України
Напрями наукових досліджень	Актуальні проблеми теорії держави і права, профілактика правопорушень, актуальні проблеми механізму захисту прав людини, правова регламентація діяльності релігійних організацій, засади конституційного ладу, правова освіта.
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9517-0920 Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=0U09UHkAAAAJ
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	anatoliu_talakh@ukr.net
Контактний тел.	+38_____
Телефон кафедри	
Портфоліо викладача	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-istorii-ta-teorii-derzhavi-i-prava.html

на сайті кафедри/Інституту/Академії	prava/kafedra-gospodarskogo-trudovogo-prava.html
-------------------------------------	--

Анотація курсу. Вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права України» має особливе значення та дає здобувачам вищої освіти широкий діапазон світоглядних уявлень із найбільш важливих політико-правових проблем розвитку нашої держави, як то: становлення конституціоналізму в Україні на демократичних засадах; забезпечення реалізації та захисту прав людини та громадянина; реалізація народовладдя; формування дієздатних структур громадянського суспільства. Вивчення даної навчальної дисципліни є передумовою формування у здобувачів освіти високого рівня правової свідомості, демократичного світогляду, дозволяє належним чином орієнтуватися у складних питаннях державо- і нормо творення. Усе це важливо для формування у фахівців високої політико-правової культури, що означає, насамперед, повагу до Конституції України як важливої соціальної та політичної цінності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні питання конституційного права України, що мають політико-правове значення, функціональне призначення Конституції України як нормативної основи побудови і розвитку системи національного законодавства України, визначення проблем її реалізації та оновлення з урахуванням сучасної конституційно-правової практики, зарубіжного досвіду, глобалізаційних подій; актуальні питання вдосконалення конституційного процесу як фактору розвитку національного законодавства.

Метою курсу: є набуття здобувачами вищої освіти ґрунтовних всебічних системно-теоретичних та науково-прикладних знань із предмету навчальної дисципліни через вивчення проблемних аспектів конституційно-правових явищ, інститутів і норм вітчизняного конституційного права, процесів, пов'язаних з їхнім становленням, розвитком та функціонуванням.

Надати здобувачам вищої освіти теоретичні знання із сучасного конституційного права України як провідної галузі права та сприяти: виробленню системного і науково виваженого підходу до аналізу конституційно-правових проблем державотворення, розвитку громадянського суспільства, реалізації механізмів забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні; усвідомленню вихідних політико-правових засад формування національного конституційного законодавства, поглибленню розуміння конституційних та організаційно-правових засад конституційної юстиції в Україні; виявленню здатності аналізувати проблеми конституційної правотворчості та реалізації конституційно-правових норм; аналізу сучасних моделей конституційного контролю і конституційної юстиції.

Завдання навчальної дисципліни: розкриття науково-правових основ вирішення комплексу актуальних, зумовлених сучасними викликами конституційно-правових проблем державо- і правотворення України; засвоєння та формування як теоретичних знань про конституційно-правову галузь, так і застосування теоретичних концепцій до конкретних потреб науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти в залежності від їх наукової спеціалізації; формування самостійного мислення, навичок аналізу проблемних питань конституційного права України, порівняння та співставлення його з основами державного (конституційного) права зарубіжних країн; розвиток загальної політико-правової культури здобувачів вищої освіти; визначення інших прикладних проблем у сфері конституційно-правових відносин в Україні.

Пререквізити навчальної дисципліни. Вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права України» базується на знаннях та вміннях, отриманих здобувачами освіти при вивченні таких дисциплін: «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Конституційна юстиція», «Міжнародне право», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

Постреквізити навчальної дисципліни. Знання та вміння, отримані здобувачами вищої освіти в процесі вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права України», сприяють успішному вивченню здобувачами вищої освіти цілої низки інших проблемних курсів з навчальних дисциплін, спрямованих на формування професійних знань і умінь: «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Цивільне право», «Кримінальний процес», «Цивільний процес» та інших.

Навчальна дисципліна забезпечує формування здобувачами вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право» а саме:

Програмні компетентності

Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 1, 2, 4, 5, 8, зміст яких формує здатність розуміти сутність, головні риси та елементи сучасного конституціоналізму. Матеріал тем, наприклад, 2 забезпечує знання механізмів конституційно-правового захисту засад державності, уміння ідентифікувати загрози засадам конституційного ладу. Теми 4 та 5 - формування у здобувача освіти здатності розуміти значення ідей свободи, рівності, правового обмеження держаної влади, громадянських прав, правової держави та верховенства права для побудови демократичної, правової держави.
-------------------------	--

	ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 1, 3, 6, 8, 10, зміст яких формує здатність самостійно вирішувати науково-теоретичні і науково-практичні проблеми конституційного права. Матеріал тем забезпечує формування умінь аналізувати конституційні процеси з позицій верховенства права, здатність формулювати науково обґрунтовані висновки щодо стану та перспектив розвитку українського конституціоналізму, умінь аналізувати процесуальні документи КСУ. ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 1, 2, 3, 5, 7, 10, зміст яких формує здатність виявляти й аналізувати проблеми конституційно-правового регулювання та пропонувати шляхи його удосконалення, формування навичок системного тлумачення конституційних норм, використання правових позицій КСУ у правозастосуванні. ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 4, 6, 7, 9, 10, зміст яких формує здатність робити обґрунтовані та вмотивовані висновки при вирішенні практичних завдань з конституційного права, формування у здобувачів навичок оцінки допустимості обмежень прав людини; здатність аргументовано захищати права і свободи у правозастосовній діяльності.
Спеціальні компетентності	СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 1, 2, 8, 10, зміст яких формує поглиблене розуміння принципу верховенства права у конституційній юстиції; застосування принципів пропорційності, правової визначеності, легітимних очікувань; аналіз рішень КСУ в умовах колізій та прогалин законодавства; здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності щодо практики застосування Конституції та конституційного законодавства України. СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 2, 4, 8, 10, зміст яких формує здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України, їх взаємодію; критично аналізувати інтерпретаційну практику Конституційного Суду України; оцінювати юридичні позиції КСУ у контексті європейських стандартів; розвиток

навичок порівняльного правового аналізу; забезпечує знання практики ЄСПЛ та її впливу на правову систему України, а також уміння застосовувати практику ЄСПЛ у конституційно-правовому аналізі.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 4, 9, зміст яких формує здатність засвоєння стандартів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, аналізу та оцінки впливу її на розвиток правової системи та правозастосування в Україні; застосування практики ЄСПЛ у конституційному праві України; аналізу допустимих меж обмеження прав і свобод людини і громадянина.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 3, 4, зміст яких формує здатність аналізувати імплементацію міжнародних стандартів у конституційне законодавство України; навичок застосування норм та принципів міжнародного права у конституційному контексті.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 1, 5, 8, 10, зміст яких формує здатність опанування сучасних конституційно-правових доктрин; використання правових позицій Конституційного Суду України як джерела аргументації; сприяє розвитку доктринального мислення магістра права.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 4, 6, 7, 9, зміст яких формує здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, тлумачити та застосовувати норми конституційного права в процесі роботи за юридичною спеціальністю; формування навичок системного та функціонального тлумачення змісту Конституції; вміння підготовки правових позицій у складних конституційних спорах; обґрунтування правових рішень у професійній діяльності.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

	Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 2, 5, 8, 9, зміст яких формує здатність застосовувати знання та розуміння основних засад конституційного ладу та процедур конституційного судочинства в Україні; глибоке розуміння механізмів конституційного контролю; аналізу процедур діяльності Конституційного Суду України та застосування його результатів у правовій практиці. СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 3, 4, 5, 6, 7, 9,, зміст яких формує здатність до аналізу складних правових ситуацій конституційно-правового регулювання; застосування системного та телеологічного тлумачення норм Конституції України; формування здатності ухвалювати професійно обгрунтовані рішення. СК16. Здатність виявляти колізії між різними нормативно-правовими актами та здатність знаходити ефективні засоби і способи їх подолання. Забезпечено дисципліною, зокрема, темами: 2, 7, 8, 10, зміст яких формує здатність виявляти колізії між різними нормативно-правовими актами, ідентифікувати та знаходити ефективні засоби і способи їх подолання, розуміння ролі та значення Конституційного Суду України в механізмі подолання колізій; формування навичок застосування конституційної юстиції як інструменту правової стабільності.
Результати навчання	РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. <i>Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:</i> <i>тема 1</i> – аналіз конституціоналізму як політико-правового феномену, моделі взаємодії держави і суспільства, конституціоналізація суспільних процесів; <i>тема 2</i> – дослідження умов існування та гарантованості конституційного ладу; <i>тема 3</i> – оцінка форм держави, механізмів організації публічної влади, децентралізації; <i>тема 5</i> – аналіз процесів народовладдя, виборів, референдумів як форм соціально-правової динаміки; <i>що формують здатність здобувача освіти:</i> • аналізувати суспільно-політичні процеси крізь призму конституціоналізму та його моделей (тема 1); • визначати відповідність суспільних відносин засадам конституційного ладу та умовам його функціонування

(тема 2);

- оцінювати вплив форми держави, організації публічної влади та децентралізації на розвиток суспільних процесів (тема 3);
- ідентифікувати конституційно значущі аспекти реалізації народовладдя (тема 5).

Зміст теми 1 забезпечує *знання* сутності, моделей і еволюції конституціоналізму; конституціоналізації суспільних процесів; особливостей українського конституціоналізму; *уміння* аналізувати суспільно-політичні процеси крізь призму конституційних принципів; визначати межі правового регулювання; *навички* ідентифікації конституційно значущих суспільних явищ; формування аналітичних висновків щодо їх правової природи.

Зміст теми 2 забезпечує *знання* елементів і принципів конституційного ладу, механізмів його гарантування; *уміння* оцінювати відповідність суспільних відносин конституційним засадам; *навички* виявлення загроз конституційному ладу та формулювання правових оцінок.

Зміст теми 3 забезпечує *знання* моделей організації публічної влади та територіального устрою; *уміння* аналізувати вплив форми держави на суспільні процеси; *навички* системного аналізу державно-владних трансформацій.

РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 1 – конституціоналізм як ціннісна правова ідеологія;

тема 2 – базові цінності та принципи конституційного ладу України;

тема 4 – людина як найвища соціальна цінність, принципи правового статусу особи;

тема 5 - народовладдя як цінність і публічний інтерес;

що формують здатність здобувача освіти:

- інтерпретувати конституціоналізм як ціннісну основу демократичної, правової держави (тема 1);
- співвідносити принципи та засади конституційного ладу з ідеями верховенства права, демократії та людиноцентризму (тема 2);
- застосовувати аксіологічний підхід до аналізу прав і свобод людини (тема 4);
- оцінювати народовладдя як конституційну цінність і публічний інтерес (тема 5)

Зміст теми 1 забезпечує *знання* конституціоналізму як ціннісної правової ідеології; *уміння* співвідносити політико-правові

доктрини з цінностями демократії та верховенства права; *навички* ціннісно-орієнтованого правового мислення.

Зміст теми 2 забезпечує *знання* базових цінностей конституційного ладу України; *уміння* інтерпретувати норми Конституції з урахуванням аксіологічного підходу; *навички* етичної правової аргументації.

Зміст теми 4 забезпечує *знання* принципу людиноцентризму, стандартів прав людини; *уміння* співвідносити права людини з професійними етичними стандартами юриста; *навички* застосування правозахисної парадигми у правовій діяльності.

РН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

теми 1–10 – опрацювання наукових доктрин, рішень Конституційного Суду України, міжнародних стандартів, звітів правозахисних організацій; аналіз доповідей Уповноваженого ВРУ з прав людини (*тема 4*); аналіз судової практики та юридичних позицій КСУ (*теми 8–10*);

що формують здатність здобувача освіти:

- працювати з доктринальними джерелами, нормативно-правовими актами та судовою практикою у сфері конституційного права (*теми 1–10*);
- здійснювати критичний аналіз рішень Конституційного Суду України та звітів правозахисних інституцій (*теми 4, 8–10*);
- узагальнювати наукові та практичні підходи до вирішення конституційно-правових проблем.

Зміст зазначених тем забезпечує *знання* джерел конституційного права, судової практики, наукових доктрин; *уміння* здійснювати критичний аналіз нормативних і доктринальних джерел; *навички* роботи з правовими базами даних, судовими рішеннями, аналітичними звітами тощо.

РН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем у сфері конституційного права, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

теми 1–4 – інтерпретація складних конституційно-правових моделей; аргументація проблем реалізації прав і свобод;

теми 8–10 – аналіз і презентація правових позицій Конституційного Суду України;

що формують здатність здобувача освіти:

- застосовувати методи правової інтерпретації під час аналізу складних інститутів конституційного права (теми 1–3);
- обґрунтовувати висновки щодо проблем забезпечення прав і свобод людини (тема 4);
- презентувати результати аналізу правових позицій Конституційного Суду України (теми 8–10).

Зміст зазначених тем забезпечує знання складних конституційно-правових концепцій, правових позицій Конституційного Суду України; *уміння* логічно та аргументовано викладати результати дослідження, інтерпретувати судові рішення; *навички* юридичного письма та аргументації, публічної правової комунікації та академічної презентації.

РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 3 – дискусійні питання форми правління та поділу влади;

тема 5 – проблеми виборчої системи та зловживань демократією;

теми 6–7 – парламентаризм, інститут Президента, імпічмент;

що формують здатність здобувача освіти:

- формулювати та захищати правові позиції щодо оптимізації форми держави і системи поділу влади (тема 3);
- аргументовано оцінювати виборчі процеси та механізми народовладдя (тема 5);
- аналізувати діяльність парламенту та Президента України з позицій конституційної доцільності (теми 6, 7);
- оцінювати юридичні позиції Конституційного Суду України (тема 10).

Зміст зазначених тем забезпечує знання альтернативних доктрин і моделей конституційного регулювання; *уміння* обґрунтовувати та захищати власну правову позицію; *навички* участі в правових дискусіях, опонування та контраргументації.

РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 2 – проблеми гарантованості засад конституційного ладу;

тема 3 – удосконалення форми держави та децентралізації;

тема 4 – шляхи подолання проблем реалізації прав і свобод;

теми 6,7 – удосконалення парламентського контролю та президентських повноважень;

що формують здатність здобувача освіти:

- виявляти проблеми гарантованості засад конституційного ладу та пропонувати шляхи їх подолання (тема 2);
- обґрунтовувати напрями реформування публічної влади та місцевого самоврядування (тема 3);
- пропонувати рішення щодо підвищення ефективності реалізації прав і свобод людини (тема 4);
- дискутувати щодо вдосконалення парламентаризму та інституту президентства (теми 6, 7).

Зміст зазначених тем забезпечує знання актуальних проблем конституційного розвитку України; уміння розробляти альтернативні правові рішення; навички проблемно-орієнтованого правового мислення.

РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

теми 4, 8, 9, 10 – робота з офіційними звітами, судовими рішеннями, процесуальними матеріалами Конституційного Суду України;

тема 5 – аналіз статистичних та цифрових даних виборчого процесу;

що формують здатність здобувача освіти:

- аналізувати офіційні звіти, статистичні та аналітичні матеріали у сфері прав людини (тема 4);
- критично оцінювати матеріали конституційного провадження та судову практику (теми 8–10).

Зміст зазначених тем забезпечує знання критеріїв надійності правової інформації; уміння відрізняти офіційні та неофіційні джерела; навички фактчекінгу та юридичної верифікації.

РН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

теми 1, 3, 5 – імплементація європейських стандартів у конституційне право України;

тема 4 – роль міжнародного права та ЄСПЛ у захисті прав людини;

тема 8 – європейська модель конституційного контролю;

що формують здатність здобувача освіти:

- застосовувати міжнародні стандарти прав людини у конституційно-правовому аналізі (тема 4);
- оцінювати вплив практики ЄСПЛ та європейських

моделей конституційного контролю на національну правову систему (тема 8).

Зміст зазначених тем забезпечує знання міжнародних стандартів прав людини, практики ЄСПЛ; уміння застосовувати міжнародно-правові норми в національному контексті; навички інтегративного правового аналізу.

РН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів конституційного права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 1 – порівняння моделей конституціоналізму;

тема 3 – порівняльний аналіз форм правління і територіального устрою;

тема 8 – англо-американська та європейська моделі конституційного контролю;

що формують здатність здобувача освіти:

- порівнювати моделі конституціоналізму та форми правління у зарубіжних державах (теми 1, 3);
- аналізувати різні моделі конституційної юстиції (тема 8).

Зміст зазначених тем забезпечує знання зарубіжних моделей конституційного права; уміння порівнювати правові інститути різних правових систем; навички компаративного правового дослідження.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 4 – практика захисту прав і свобод;

теми 6, 7 – практика функціонування парламенту та Президента;

теми 8–10 – практика конституційної юстиції та правові позиції КСУ;

що формують здатність здобувача освіти:

- оцінювати практику діяльності парламенту, Президента та інших органів публічної влади (теми 6, 7);
- аналізувати практику конституційного контролю та правові позиції КСУ (теми 8–10).

Зміст зазначених тем забезпечує знання практики діяльності органів публічної влади; уміння аналізувати ефективність правозастосування; навички підготовки правових висновків.

РН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на встановлений Основним Законом порядок

організації і функціонування інститутів держави і суспільства, систему суспільних відносин.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 2 – організаційно-правові механізми гарантування конституційного ладу;

тема 3 – реформування форми правління і територіального устрою;

тема 5 – удосконалення виборчого законодавства;

тема 6 – вдосконалення законодавчої діяльності парламенту;

що формують здатність здобувача освіти:

- обґрунтовувати напрями вдосконалення законодавства у сфері конституційного ладу та публічної влади (теми 2, 3);
- формулювати пропозиції щодо реформування виборчого та парламентського законодавства (теми 5, 6).

Зміст зазначених тем забезпечує знання принципів та техніки нормотворення; *уміння* обґрунтовувати доцільність правових реформ; *навички* розроблення проєктів нормативних актів.

РН18. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в юридичній практиці реалізації правових приписів що регулюють конституційно-правові відносини.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 8 – межі та критерії конституційного контролю;

тема 9 – процедури конституційного провадження;

тема 10 – юридичні позиції КСУ як інструмент подолання колізій;

що формують здатність здобувача освіти:

- застосовувати інструменти конституційного контролю для усунення нормативних колізій (теми 8, 9);
- використовувати юридичні позиції Конституційного Суду України як засіб забезпечення єдності правозастосування (тема 10).

Зміст зазначених тем забезпечує знання механізмів конституційного контролю; *уміння* застосовувати рішення КСУ для усунення колізій; *навички* колізійного аналізу в юридичній практиці.

РН20. Виявляти глибоке розуміння юридичної техніки та її прикладних аспектів у контексті правових знань та сучасної юридичної практики та застосовувати його у відповідності до доктринальних засад та актуальних викликів правозастосування.

Забезпечується такими елементами змісту дисципліни:

тема 5 – правове моделювання виборчих та референдних процедур;

	теми 6, 7 – юридична техніка парламентських і президентських актів; теми 8–10 – техніка формулювання рішень і правових позицій КСУ; що формують здатність здобувача освіти: - аналізувати структуру та зміст правових актів органів публічної влади (теми 5–7); - застосовувати правила юридичної техніки при аналізі рішень та правових позицій Конституційного Суду України (теми 8–10). Зміст зазначених тем забезпечує знання правил і прийомів юридичної техніки; уміння коректно формулювати правові норми та правові позиції; навички професійного застосування юридичної мови та структури правових актів.
--	--

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	К-сть годин, з них:			Методи навчання/методи оцінювання
		Лекції	Семінарськ і зан.	Самостійна робота	
Змістовний модуль 1. Актуальні проблеми та перспективи розвитку конституційного ладу в Україні.					Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; дедуктивний метод; аналітичний; практичний (робота з фабулами юридичних справ); пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький; інтерактивні методи (аналіз ситуацій; дискусії, дебати, полеміки; діалог, синтез думок; мозковий штурм; відпрацювання навичок; ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань); інноваційні методи навчання (компетентнісний); кейс-метод. Методи оцінювання: усний контроль (усне опитування,
Тема 1.	Сучасні проблеми конституціоналізму як політико-правового феномену.	4	-	8	
Тема 2.	Актуальні проблеми закріплення і захисту засад конституційного ладу.	4	2	6	
Тема 3.	Актуальні проблеми оптимізації форми Української держави.	2	-	8	
Тема 4.	Актуальні проблеми забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.	4	2	6	
Тема 5.	Актуальні проблеми конституційних основ безпосередньої демократії в Україні	4	2	6	
Тема 6.	Проблеми парламентаризму в Україні	4	2	8	
Тема 7.	Проблеми конституційно-правового статусу Президента України.	2	2	6	
Змістовний модуль 2. Конституційні та організаційно-правові засади конституційної юстиції в Україні.					
Тема 8.	Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції.	2	2	6	
Тема 9.	Актуальні питання конституційного провадження в Україні.	4	2	6	
Тема 10.	Юридичні позиції Конституційного Суду України.	4	2	10	

					оцінювання участі у дискусіях, інших інтерактивних методах навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, реферати); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність); метод самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.
Модульна контрольна робота					
Всього:		34	16	70	
Форма контролю: залік					

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сучасні проблеми конституціоналізму як політико-правового феномену.

Поняття та сутність конституціоналізму. Системно-структурна та змістовна характеристика конституціоналізму. Конституціоналізм як політико-правова ідеологія, нормативно-правова система, а також практика конституційно-правового регулювання і правозастосування. Конституціоналізм як модель взаємодії суспільства і держави. Поняття та ознаки конституційної держави. Генезис науково-практичної парадигми конституціоналізму. Основні моделі сучасного конституціоналізму (англійська, американська, французька, німецька). Конституціоналізація суспільних явищ і процесів: поняття, причини, тенденції. Український конституціоналізм. Періодизація розвитку та еволюція змісту конституційно-правових доктрин в Україні. Парадигма українського конституціоналізму. Мета, соціально-правові передумови та принципи сучасного українського конституціоналізму. Інституціонально-нормативна система та функціональний механізм сучасного українського конституціоналізму. Сучасний конституціоналізм та конституційні перетворення в Україні.

Тема 2. Актуальні проблеми закріплення і захисту засад конституційного ладу.

Конституційний лад як основний елемент конституціоналізму. Поняття та елементи конституційного ладу: теоретико-правові засади. Співвідношення конституційного ладу із суспільним ладом. Умови існування конституційного ладу. Виключне право Українського народу визначати і змінювати конституційний лад у державі. Поняття та ознаки засад конституційного ладу. Засади конституційного ладу і суспільний ідеал. Базові цінності конституційного ладу України та їх

закріплення в Основному Законі. Цілісність і наступництво засад конституційного ладу. Засади конституційного ладу і держава. Демократичні засади конституційного ладу України. Економічні, політичні і духовні аспекти засад конституційного ладу України. 6 Особливості правової природи норм, що закріплюють засади конституційного ладу України. Відображення нормами інституту засад конституційного ладу реальних суспільних відносин у державі. Система принципів, що становлять засади конституційного ладу. Конституційні засади політичної, економічної, соціальної та духовно-культурної систем суспільства. Актуальні питання становлення, інституціоналізації та розвитку конституційного ладу в Україні. Проблеми гарантованості засад конституційного ладу. Організаційно-правовий механізм гарантування засад конституційного ладу

Тема 3. Актуальні проблеми оптимізації форми Української держави.

Форма правління як елемент форми держави і конституційно-правовий інститут. Форма правління як форма інституційно-функціональної організації державної влади та її конституційне закріплення. Форма державного правління України: проблемні питання і шляхи їх вирішення. Проблеми української моделі організації державної влади.

Сучасні аспекти класифікації форм державного правління. Еволюція конституційних моделей влади в Україні: основні передумови та чинники. Україна як змішана республіка: поняття та ознаки. Особливості елементів форми української держави. Удосконалення форми правління в Україні. Еволюція форм правління у ХХ – на початку ХХІ ст.ст.

Порівняльний аналіз форм правління в сучасних зарубіжних країнах.

Основні напрямки удосконалення існуючої форми правління в Україні в умовах розвитку громадянського суспільства. Конституційно-правовий статус вищих органів державної влади в Україні. Поділ влади і система стримувань і противаг в Україні. Проблеми взаємодії між елементами державного апарату. Удосконалення форми правління в аспекті боротьби з корупцією. Децентралізація публічної влади в Україні.

Форма державного (територіального) устрою як елемент форми держави та конституційно-правовий інститут. Унітаризм і федералізм. Державно-територіальний, адміністративно-територіальний та національно-територіальний устрій. Доктринальні дослідження та правова регламентація територіального устрою: вітчизняний та зарубіжний досвід. Теоретична концептуалізація територіального устрою: світова і вітчизняна історія та сучасність. Конституційно-правова регламентація територіального устрою: вітчизняна та зарубіжна практика.

Гене́за територіального устрою України. Поняття, принципи та ознаки територіального устрою України. Конституційні засади територіального устрою

України. Україна як асиметрична відносно децентралізована унітарна держава. Система територіального устрою України. Поняття та елементи системи територіального устрою України. Види територіальних одиниць. Територіальна організація публічної влади в Україні.

Перспективи удосконалення територіального устрою України. Основні проблеми, що існують у сфері місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Принципи та основні напрями реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Децентралізація влади в Україні: причини, сутність і зміст. Зарубіжний досвід здійснення децентралізації влади.

Тема 4. Актуальні проблеми забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Конституційно-правовий статус особи (людини і громадянина): поняття, структура, види. Правовий статус і правове становище особи. Конституційно-правовий статус особи в широкому та вузькому сенсі слова. Моделі нормативної регламентації конституційно-правового статусу особи. Принципи правового статусу особи: поняття, ознаки, види. Загальні та спеціальні принципи правового статусу особи. Людина як найвища соціальна цінність. Конституційно-правове закріплення принципів правового статусу особи. Основні (конституційні) права і свободи людини і громадянина: поняття, ознаки, види. «Покоління» основних прав і свобод. Права громадянської свободи. Природні та позитивні права людини. Особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні права і свободи. Індивідуальні та колективні права і свободи. Абсолютні та відносні права і свободи. Сучасні моделі конституційного регулювання прав і свобод людини. Закріплення основних прав людини і громадянина в Конституції України. Обмеження основних (конституційних) прав і свобод: поняття, підстави, способи. Проблеми реалізації основних прав і свобод в Україні: причини та шляхи подолання. Організаційно-правовий механізм реалізації основних (конституційних) прав і свобод. Гарантії реалізації основних прав і свобод. Охорона і захист основних прав і свобод. Судові та позасудові форми захисту прав людини. Роль органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства у забезпеченні основних прав і свобод. Роль міжнародного права у забезпеченні основних прав і свобод. Роль Європейського суду з прав людини у забезпеченні належного захисту прав людини. Стан забезпечення основних прав і свобод в Україні за даними доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та звітів правозахисних організацій. Конституційні обов'язки людини і громадянина: поняття, ознаки, види. Організаційно-правовий механізм реалізації основних (конституційних) обов'язків людини і громадянина.

Тема 5. Актуальні проблеми конституційних основ безпосередньої демократії в Україні

Поняття форми, види форм безпосередньої демократії. Поняття і види виборів; особливості конституційно-правової регламентації виборів в Україні. Принципи виборчого права та проблеми їх реалізації. Особливості та проблеми виборчої системи України. Проблемні аспекти конституційно-правової регламентації референдумів в Україні. Поняття, види виборчих прав громадян, їх зміст, особливості та проблеми реалізації.

Проблема удосконалення виборчої системи з парламентських виборів з урахуванням передового європейського досвіду. Зловживання демократією в Україні під час виборчого процесу. Проблемні питання організації та проведення президентських виборів. Застосування цифрових технологій під час виборчого процесу

Доктрина народовладдя, її становлення і розвиток. Поняття доктрини народовладдя та її політико-правова природа. Доктринальні основи народовладдя та їх нормативне закріплення. Становлення ідеї народовладдя у світовій та українській політико-правовій думці. Теоретико-методологічні проблеми аналізу категорії народовладдя. Категорія «народ» та її конституційне закріплення. Категорія «народовладдя» в системі основних категорій конституційного права. Конституціоналізм і народовладдя: співвідношення і взаємозв'язок. Співвідношення категорій «конституційний лад» і «народовладдя». Народний і державний суверенітет у їх співвідношенні та взаємозв'язку. Поняття механізму здійснення народовладдя. Народовладдя як цінність і публічний інтерес. Публічні інтереси у сфері народовладдя. Взаємозв'язок публічних і приватних інтересів у сфері народовладдя. Народовладдя і державність. Легальність і легітимність державної влади в аспекті здійснення народовладдя. Функціональна роль держави в реалізації влади народу. Специфіка здійснення народовладдя на перехідному етапі розвитку держави і суспільства. Роль поділу і взаємодії гілок влади в механізмі здійснення народовладдя. Гласність функціонування органів державної влади в аспекті реалізації влади народу. Правова політика держави у сфері відносин народовладдя.

Тема 6. Проблеми парламентаризму в Україні

Поняття та сутність парламентаризму. Соціальне призначення законодавчої влади. Конституційно-правова регламентація компетенції Верховної Ради України. Конституційний склад і структура парламенту (недоліки та проблеми). Проблеми та шляхи удосконалення законодавчої діяльності парламенту.

Поняття, зміст, види та форми (способи) лобізму. Проблеми правового регулювання лобізму в Україні.

Проблемні аспекти парламентського контролю та напрямки удосконалення.

Тема 7. Проблеми конституційно-правового статусу Президента України.

Місце і роль Президента України в механізмі української держави. Компетенція та повноваження Президента України: проблеми та перспективи. Президентське вето як елемент стримувань і противаг. Система дорадчих та консультативних органів при Президентові України. Акти Президента України та їх контрасигнація.

Конституційні підстави та процедура дострокового припинення повноважень Президента України. Проблемні аспекти інституту імпичменту Президента України.

Тема 8. Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції.

Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції. Англо-американська і європейська (континентальна) моделі конституційного контролю. Елементи юридичного статусу органів конституційної юстиції. Межі конституційного контролю з боку органів конституційної юстиції. Критерії конституційності закону. Конституційна юстиція як фактор становлення й розвитку конституціоналізму. Конституційна юстиція в механізмі гарантування охорони і захисту засад конституційного ладу держави. Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні конституційної юстиції. Конституційна юстиція як гарант дотримання конституційних принципів демократичної, правової держави. Органи конституційної юстиції в механізмі легітимації державної влади. Конституційна юстиція та загальне судочинство.

Тема 9. Актуальні питання конституційного провадження в Україні.

Форми звернення до Суду. Конституційне подання. Конституційне звернення. Конституційна скарга. Приймання, реєстрація та попередня перевірка звернень до Суду. Розгляд звернень до Суду у колегіях. Суддя-доповідач у справі. Конфлікт інтересів та відвід (самовідвід) Судді. Відкриття конституційного провадження у справі. Підстави для відмови у відкритті конституційного провадження у справі. Припинення розгляду звернень до Суду. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень у справах. Розгляд справ у Конституційному Суді України. Форми конституційного провадження. Засідання та пленарні засідання. Засідання та пленарні засідання Великої палати. Засідання та пленарні засідання Сенату. Відмова Сенату від розгляду справи на розсуд Великої палати. Забезпечення повноти розгляду справи. Учасники конституційного провадження. Права та обов'язки учасника конституційного провадження. Права та обов'язки залученого учасника

конституційного провадження. Постійний представник Президента України у Конституційному Суді України. Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України. Постійний представник Кабінету Міністрів України у Конституційному Суді України. Відповідальність за порушення порядку проведення пленарних засідань у Суді. Мова конституційного провадження. Строки конституційного провадження. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень.

Тема 10. Юридичні позиції Конституційного Суду України.

Поняття та правова природа юридичної позиції Конституційного Суду України. Правові підходи до розуміння поняття «юридичної позиції» в доктрині конституційного права України. Значення правових позицій Конституційного Суду України для правозастосовної практики. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань гарантування прав та свобод людини і громадянина.

Зміст практичних занять

Тема 1. Сучасні проблеми конституціоналізму як політико-правового феномену.

Практичне заняття (інтегроване з темою 2)

Завдання:

- проаналізувати доктринальні підходи до розуміння конституціоналізму (ідеологічний, нормативний, функціональний) як політико-правового феномену;
- здійснити порівняльний аналіз моделей сучасного конституціоналізму (англійської, американської, французької, німецької);
- здійснити порівняльний аналіз української парадигми конституціоналізму з класичними моделями;
- визначити особливості та проблеми українського конституціоналізму в умовах конституційних трансформацій.

Результат:

- здобувач уміє аргументовано характеризувати конституціоналізм як складний політико-правовий феномен;
- здатний ідентифікувати та системно аналізувати доктринальні моделі конституціоналізму, обґрунтовувати особливості українського конституціоналізму, формулювати аргументовані висновки щодо напрямів його трансформації.

Тема 2. Актуальні проблеми закріплення і захисту засад конституційного ладу

Практичне заняття

Завдання:

- проаналізувати систему засад конституційного ладу України та їх закріплення в Конституції;
- розглянути приклади загроз засадам конституційного ладу (на основі практики КСУ або публічних кейсів);
- змодельовати організаційно-правовий механізм гарантування окремого фундаментального принципу конституційного ладу та оцінити практику його захисту в умовах суспільно-політичних трансформацій.

Результат:

- здобувач уміє ідентифікувати та оцінювати стан реалізації засад конституційного ладу;
- демонструє здатність застосовувати конституційні принципи для аналізу реальних суспільних відносин;
- вміє інтерпретувати конституційні норми, що визначають засади конституційного ладу, оцінювати ефективність механізмів їх гарантування та пропонувати науково обґрунтовані шляхи їх удосконалення.

Тема 3. Актуальні проблеми оптимізації форми Української держави

Практичне заняття

Завдання:

- проаналізувати еволюцію форми правління в Україні та сучасну модель змішаної республіки;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз форм правління та територіального устрою в Україні й зарубіжних державах;
- визначити напрями оптимізації системи стримувань і противаг;
- оцінити вплив децентралізації на систему публічної влади та місцеве самоврядування.

Результат:

- здобувач уміє аргументовано критично оцінювати ефективність існуючої форми держави, аналізувати взаємодію органів публічної влади;
- демонструє здатність формулювати пропозиції щодо її вдосконалення з урахуванням європейського досвіду.

Тема 4. Актуальні проблеми забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина

Практичне заняття

Завдання:

- охарактеризувати конституційно-правовий статус особи, проаналізувати систему основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, класифікувати основні (конституційні) права і свободи та проаналізувати їх правову природу;
- розглянути кейси обмеження прав і свобод у практиці КСУ та ЄСПЛ;
- проаналізувати та дати правову оцінку механізмам судового і позасудового захисту прав людини в Україні.

Результат:

- здобувач уміє застосовувати конституційні та міжнародні стандарти, норми щодо прав і свобод людини і громадянина, аналізувати практику ЄСПЛ та КСУ;
- демонструє здатність аналізувати ефективність гарантій прав і свобод, аргументовано оцінювати стан забезпечення прав людини в Україні та формулювати правові висновки.

Тема 5. Актуальні проблеми конституційних основ безпосередньої демократії в Україні

Практичне заняття

Завдання:

- проаналізувати форми безпосередньої демократії в Україні та механізм її конституційно-правового регулювання;
- оцінити проблеми виборчої системи України та можливості її вдосконалення;
- дослідити доктрину народовладдя та механізм її реалізації;
- розглянути приклади зловживань демократичними процедурами та використання цифрових технологій у виборчому процесі.

Результат:

- здобувач уміє оцінювати механізми реалізації народовладдя, може пропонувати напрями вдосконалення інститутів народовладдя;
- здатний критично аналізувати виборчі та референдні процеси, оцінювати легітимність публічної влади,
- демонструє здатність пропонувати обґрунтовані напрями реформування виборчого законодавства.

Тема 6. Проблеми парламентаризму в Україні

Практичне заняття

Завдання:

- розкрити сутність та соціальне призначення парламентаризму; проаналізувати конституційно-правовий статус Верховної Ради України;
- оцінити проблеми законодавчої діяльності та парламентського контролю;

- розглянути правову природу лобізму та парламентського контролю, визначити та сформулювати проблеми їх регулювання в Україні.

Результат:

- здобувач уміє аналізувати ефективність парламентської діяльності;
- демонструє здатність оцінювати ефективність законодавчого процесу та формулювати пропозиції щодо його вдосконалення.

Тема 7. Проблеми конституційно-правового статусу Президента України

Практичне заняття

Завдання:

- проаналізувати місце Президента України у системі поділу влади;
- дослідити інститут президентського вето та розглянути практику його застосування;
- змодельовати процедуру імпічменту з урахуванням конституційних вимог.

Результат:

- здобувач освіти здатний інтерпретувати повноваження Президента, оцінювати баланс владних повноважень у механізмі держави та аналізувати конституційні конфлікти;
- демонструє здатність застосовувати норми Конституції до складних політико-правових ситуацій.

Тема 8. Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції

Практичне заняття

Завдання:

- здійснити порівняльний аналіз моделей конституційного контролю;
- охарактеризувати статус і повноваження органів конституційної юстиції;
- проаналізувати критерії конституційності законів;
- проаналізувати роль конституційної юстиції у захисті прав людини та засад конституційного ладу.

Результат:

- здобувач освіти вміє аналізувати рішення органів конституційної юстиції, оцінювати їх вплив на правову систему та демократичні процеси;
- здобувач уміє застосовувати інструменти конституційного контролю;
- демонструє здатність аналізувати функціональну роль органів конституційної юстиції.

Тема 9. Актуальні питання конституційного провадження в Україні

Практичне заняття

Завдання:

- проаналізувати форми звернення до Конституційного Суду України, дослідити стадії та форми конституційного провадження;
- змодельовати процедуру розгляду конституційної скарги;
- оцінити процесуальні гарантії учасників конституційного провадження.

Результат:

- здобувач освіти здатний орієнтуватися у процедурах конституційного провадження, застосовувати процесуальні норми у модельних ситуаціях.

Тема 10. Юридичні позиції Конституційного Суду України

Практичне заняття

Завдання:

- розкрити поняття та правову природу юридичних позицій КСУ;
- проаналізувати ключові юридичні позиції КСУ у сфері прав людини та організації влади;
- оцінити їх значення для правозастосовної практики;
- підготувати правовий висновок на основі конкретного рішення КСУ.

Результат:

- здобувач уміє інтерпретувати та застосовувати правові позиції КСУ; демонструє сформовані навички юридичної аргументації та правового аналізу.

Самостійна робота

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права України» передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, інтернет-джерел та судової практики, виконання практичних завдань (написання рефератів, аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в конкурсах наукових робіт, підготовці та публікації наукових статей, тез тощо) протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; переклад іноземних текстів установлених обсягів; опрацювання матеріалів правозастосовної практики, підготовку аналітичних і порівняльних висновків та формування навичок науково-правового аналізу; виконання індивідуальних завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; підготовку юридичних документів, інші види діяльності, що використовуються в Академії, Інституті і кафедрі.

Матриця самостійної роботи здобувачів освіти

№	Тема	Самостійна робота здобувача (СРС)	Форма контролю
1	Сучасні проблеми конституціоналізму як політико-правового феномену	Опрацювання доктринальних підходів до поняття конституціоналізму; аналіз моделей сучасного конституціоналізму; підготовка письмових висновків щодо парадигми українського конституціоналізму	Усне опитування; оцінювання письмових аналітичних висновків
2	Актуальні проблеми закріплення і захисту засад конституційного ладу	Аналіз конституційних норм, що закріплюють засади конституційного ладу; опрацювання механізмів їх гарантування; підготовка аналітичної довідки	Перевірка письмової роботи; участь у дискусії
3	Актуальні проблеми оптимізації форми Української держави	Опрацювання теорії форм держави; порівняльний аналіз форм правління; дослідження проблем територіального устрою України	Оцінювання письмового порівняльного аналізу; усне опитування
4	Актуальні проблеми забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні	Аналіз системи прав і свобод; опрацювання механізмів їх реалізації та захисту; аналіз практики ЄСПЛ	Оцінювання аналітичної роботи; обговорення на занятті
5	Актуальні проблеми конституційних основ безпосередньої демократії в Україні	Опрацювання доктрини народовладдя; аналіз виборчої системи; підготовка письмових висновків щодо цифровізації виборчого процесу	Перевірка письмової роботи; участь у семінарському обговоренні
6	Проблеми парламентаризму в Україні	Аналіз статусу та повноважень Верховної Ради України; дослідження проблем законодавчої діяльності та парламентського контролю	Усне опитування; оцінювання аналітичної доповіді
7	Проблеми конституційно-правового статусу Президента України	Опрацювання повноважень Президента України; аналіз інституту президентського вето та імпідменту	Перевірка письмових висновків; усне опитування
8	Сучасні моделі конституційного контролю і конституційної юстиції	Порівняльний аналіз моделей конституційного контролю; аналіз рішень Конституційного Суду України	Оцінювання письмового аналізу; участь у дискусії
9	Актуальні питання конституційного провадження в Україні	Опрацювання процедур конституційного провадження; аналіз інституту конституційної скарги	Усне опитування; перевірка письмової аналітичної роботи
10	Юридичні позиції Конституційного Суду України	Аналіз доктринальних підходів до юридичних позицій КСУ; дослідження їх значення для правозастосовної практики	Оцінювання письмових висновків; підсумкова дискусія

Орієнтовні кейси / теми доповідей, рефератів, есе:

1. Конституціоналізм як ідеологія та практика: чи можливий «формальний» конституціоналізм?
2. Конституційні реформи в Україні крізь призму сучасного конституціоналізму.
3. Чи відповідає українська модель конституціоналізму європейським стандартам?
4. Народ як носій суверенітету: межі реалізації установчої влади.
5. Проблеми забезпечення демократичних засад конституційного ладу в умовах воєнного стану.
6. Чи потребують засади конституційного ладу України переосмислення?
7. Україна як змішана республіка: переваги та ризики.
8. Децентралізація влади: конституційні межі та перспективи.
9. Асиметричний унітаризм як модель територіального устрою України.
10. Обмеження прав і свобод: конституційні межі допустимості.
11. Роль Уповноваженого ВРУ з прав людини у сучасній правозахисній системі.
12. Вплив практики ЄСПЛ на розвиток конституційного права України.
13. Цифрові технології у виборчому процесі: виклики та перспективи.
14. Зловживання демократією: міф чи реальність?
15. Народовладдя в умовах перехідної демократії.
16. Парламентський контроль як інструмент демократичного врядування.
17. Лобізм в Україні: між публічним інтересом і корупційними ризиками.
18. Проблеми якості законодавства в Україні.
19. Президентське вето як елемент стримувань і противаг.
20. Імпічмент Президента: політичний чи правовий інститут?
21. Конституційний Суд як гарант верховенства Конституції.
22. Межі судового активізму органів конституційної юстиції.
23. Конституційна скарга як механізм захисту прав людини.
24. Процесуальні проблеми доступу до Конституційного Суду України.
25. Юридичні позиції КСУ як джерело конституційного права.
26. Вплив рішень КСУ на баланс публічної влади в Україні.

Вимоги до написання рефератів та есе

Загальні положення:

Реферат та есе є формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти і спрямовані на поглиблення теоретичних знань, розвиток навичок науково-правового аналізу, аргументації правових позицій, критичного мислення та академічного письма.

Під час виконання рефератів та есе здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, вимог чинного законодавства України, стандартів вищої освіти та внутрішніх нормативних актів закладу вищої освіти.

Мета та навчальні завдання:

- формування здатності здійснювати самостійний аналіз доктринальних і нормативних джерел у сфері конституційного права;
- розвиток умінь формулювати та аргументовано обґрунтовувати власну правову позицію;
- набуття навичок наукового письма та коректного використання правової термінології;
- удосконалення навичок систематизації, узагальнення та критичної оцінки правової інформації.

Вимоги до змісту

Реферат

Реферат має аналітико-узагальнювальний характер і повинен:

- розкривати теоретичні підходи до обраної правової проблеми;
- містити аналіз норм Конституції України, законодавства, рішень Конституційного Суду України, практики Європейського суду з прав людини (за наявності);
- відображати сучасні наукові позиції українських та зарубіжних дослідників;
- завершуватися обґрунтованими висновками.

Структура реферату:

1. Титульна сторінка
2. Зміст
3. Вступ (обґрунтування актуальності, мета і завдання)
4. Основна частина (2–3 логічно пов'язані розділи)
5. Висновки
6. Список використаних джерел

Есе

Есе має аналітично-дискусійний характер і спрямоване на виклад та обґрунтування власної позиції здобувача щодо конкретної правової проблеми.

Есе повинно:

- містити чітко сформульовану авторську правову позицію;
- демонструвати здатність до критичного аналізу правових явищ;
- містити аргументацію з посиланням на нормативні акти, доктрину та судову практику;
- відображати логічну цілісність і самостійність мислення.

Рекомендована структура есе:

1. Вступ (постановка проблеми)
2. Основна частина (аргументація позиції, аналіз альтернативних підходів)
3. Висновки (узагальнення та власні висновки)

Вимоги до обсягу:

- Реферат – 7–15 сторінок друкованого тексту
- Есе – 4–8 сторінок друкованого тексту

(без урахування титульної сторінки та списку використаних джерел)

Вимоги до оформлення:

- формат сторінки – А4;
- шрифт – Times New Roman;
- розмір шрифту – 14;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- поля: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – 20 мм;
- нумерація сторінок – арабськими цифрами (з другої сторінки);
- абзацний відступ – 1,25 см.

Посилання на джерела оформлюються відповідно до чинних національних стандартів бібліографічного опису (ДСТУ 8302:2015).

Вимоги до джерельної бази:

Кількість використаних джерел:

- реферат – не менше 10–15 джерел;
- **есе** – не менше 8–10 джерел.

До джерел належать:

- Конституція України;
- закони та підзаконні нормативно-правові акти;
- рішення Конституційного Суду України;
- практика Європейського суду з прав людини;
- наукові монографії, статті фахових видань;
- офіційні міжнародні документи.

Академічна доброчесність:

Робота повинна бути виконана самостійно.

Не допускаються:

- плагіат, самоплагіат;
- некоректне цитування;
- використання недостовірних або неперевірених джерел.

У разі виявлення порушень принципів академічної доброчесності робота не зараховується та підлягає доопрацюванню відповідно до внутрішніх положень ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Контрольні питання з курсу «Актуальні проблеми конституційного права України»

1. Сутність конституціоналізму, конституційна доктрина та доктринальні підходи до визначення засад конституційного ладу.
2. Теоретико-методологічні проблеми сучасного конституціоналізму. Політичний предмет конституції.
3. Основні етапи розвитку вітчизняного конституціоналізму.
4. Демократичні засади конституційного ладу України.
5. Конституційна доктрина та доктринальні підходи до визначення засад конституційного ладу.
6. Сучасна форма Української держави.
7. Сутність конституційно-правового інституту державної влади. Проблеми владних відносин в конституційному праві.
8. Зміст та практична реалізація принципу розподілу влади в Україні. Проблеми взаємодії гілок державної влади.
9. Проблемні питання конституційно-правового регулювання організації і діяльності органів державної влади.
10. Конституція і проблеми імплементації норм міжнародного права: теоретичні та практичні аспекти.
11. Особливості норм конституційного права.
12. Проблемні фактори реалізації Конституції України та шляхи їх подолання.
13. Правова охорона Конституції України: проблеми теорії та практики.
14. Конституційно-правова відповідальність: поняття, класифікація, підстави, проблемні питання реалізації.
15. Поняття і склад конституційного делікту.
16. Конституційно-правова відповідальність суб'єктів публічної влади.
17. Конституційно-правові санкції: поняття, ознаки, види.
18. Безпосередня демократія в теорії і практиці сучасного конституційного права.
19. Сучасне регулювання форм безпосередньої та представницької демократії.
20. Ліберальна демократія в системі цінностей конституційного ладу України.
21. Конституційні основи громадянського суспільства та його основні інститути.
22. Проблеми конституційно-правового статусу громадських об'єднань в Україні.
23. Політичні партії в здійсненні безпосередньої демократії: проблемні питання.
24. Церква та релігійні організації в Україні: конституційно-правовий статус та зв'язок з державою.
25. Інститут виборів в Україні: сучасний стан та шляхи удосконалення.

26. Роль виборів у процесі легітимації державної влади.
27. Сучасні виборчі системи України: конституційно-правові механізми реалізації.
28. Конфігурації сучасних виборчих систем.
29. Виборчий процес: проблеми правового регулювання.
30. Конституційно-правове забезпечення та практика всеукраїнського референдуму: проблеми та шляхи вдосконалення.
31. Передвиборна агітація: конституційно-правове регулювання та проблемні питання проведення.
32. Вибори народних депутатів України: сучасний стан та шляхи удосконалення правового забезпечення.
33. Вибори Президента України: сучасний стан конституційно-правового регулювання.
34. Актуальні питання організації законодавчого процесу в Україні.
35. Розвиток законодавства та основні складові його механізму.
36. Удосконалення законодавства як спосіб його розвитку. Форми вдосконалення законодавства.
37. Законодавча політика та її значення у розвитку законодавства.
38. Обмеження основних конституційних прав і свобод: поняття, підстави, способи.
39. Концептуальні основи здійснення правової реформи в Україні. Види правової реформи.
40. Актуальні проблеми судової реформи в Україні.
41. Президент України: проблеми конституційно-правового статусу.
42. Народний депутат в Україні: проблеми конституційно-правового статусу.
43. Процедура імпідменту в конституційній практиці: поняття, проблематика, шляхи вдосконалення процедури.
44. Співвідношення міжнародного і національного правового регулювання прав і свобод людини: проблеми теорії та практики.
45. Захист конституційних прав і свобод у контексті рішень ЄСПЛ.
46. Гарантії реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні.
47. Міжнародно-правові стандарти і конституційне законодавство України про правове становище особи.
48. Механізми охорони прав і свобод людини і громадянина в Україні.
49. Громадянські стани особи в Україні.
50. Інститут громадянства в Україні: проблеми теорії та практики.
51. Особливості правового статусу осіб без громадянства в Україні.
52. Національні меншини в Україні: теоретичні та практичні проблеми правового статусу.
53. Особливості правового статусу зарубіжних українців.

54. Права та свободи людини і громадянина в умовах надзвичайної ситуації, воєнного та надзвичайного стану.
55. Забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.
56. Права жінок та гендерна рівність в Україні: проблеми теорії та практики.
57. Обов'язки людини і громадянина в Україні: конституційно-правові підстави, теоретичні та практичні проблеми.
58. Державна мова та мови національних меншин: правовий статус та проблеми реалізації.
59. Соціальний захист в Україні: проблеми конституційно-правових гарантій.
60. Забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод в Україні: теорія та практика у контексті рішень ЄСПЛ.
61. Проблематика новітньої класифікації конституційних прав людини.
62. Обмеження основних конституційних прав і свобод: поняття, підстави, способи.
63. Концептуальні проблеми реформи місцевого самоврядування в Україні.
64. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування.
65. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики.
66. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування в Україні: проблеми реалізації позитивного досвіду демократичних країн світу.
67. Конституційні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади.
68. Конституційно-правові основи національної безпеки і оборони в Україні: актуальні проблеми теорії та практики.
69. Конституційний процес в Україні: сучасний стан та шляхи удосконалення.
70. Органи конституційного контролю та їх повноваження.
71. Сучасні моделі конституційного контролю. Об'єкти та суб'єкти конституційного контролю.
72. Діяльність Конституційного Суду України з тлумачення Конституції та законів України.
73. Форми звернення до Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України.
74. Конституційне провадження, його форми і стадії.
75. Офіційне тлумачення Конституції України як функція КСУ.
76. Практика Європейського суду з прав людини як джерело інтерпретаційної діяльності КСУ.
77. Сучасні моделі конституційної юрисдикції.
78. Поняття конституційного судочинства та його засади.

79. Правові позиції КСУ: поняття, види, юридична сила (природа).
80. Учасники конституційного провадження, їх права та обов'язки.
81. Правова природа актів Конституційного Суду України та проблемні питання їх реалізації.
82. Поняття та види рішень КСУ. Конституційно-правові вимоги до рішень та висновків КСУ.
83. Юридична сила рішень та висновків КСУ. Преюдиційність рішень КСУ.
84. Вплив правових позицій КСУ на правотворчу та правозастосовну діяльність в Україні.
85. Конституційний Суд України в механізмі внесення змін до Конституції України та юридична практика.
86. Конституційний Суд України в механізмі захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.
87. Інститут індивідуальної конституційної скарги в Україні.
88. Конституційний конфлікт: поняття, ознаки і структура.
89. Форми конституційних конфліктів.
90. Припинення та наслідки конституційних конфліктів.

Технічне обладнання та/або програмне забезпечення. В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми методи контролю.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, умінь використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі здобувачів вищої освіти у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;

- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- самостійне опрацювання тем;

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*

1-й семестр

	Поточний контроль знань										Модульна контрольна робота	Залік**	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	20	(20)	100
Робота на семінарському занятті	7		7		6	6	6	6	6	6			
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються «Положенням про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у «Приватному акціонерному товаристві «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (<https://maup.com.ua/assets/files/yakist/studcentr/polozhennya-pro-sistemu-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-zdobuvachiv-vishhoi-osviti.pdf>).

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права України» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі **заліку** (письмово). Здобувача освіти допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт.

Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума (проста або зважена) балів за змістовими модулями. Залік виставляється за результатами роботи здобувача освіти впродовж усього семестру. Рейтингова оцінка здобувача освіти складається з балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю, заохочувальних балів.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

****Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить підсумковий семестровий контроль у вигляді заліку.**

Для заочної форми навчання залік є обов'язковою складовою підсумкового оцінювання.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість (але не більше **89 балів** в загальному підсумку) і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання.

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECT8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу «Актуальні проблеми конституційного права» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Актуальні проблеми конституційного права України» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема

орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед здобувачів вищої освіти).

Рекомендовані джерела інформації.

Основна:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
3. Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
4. Про громадянство України : закон України від 18 січ. 2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
5. Вибірчий кодекс від 19.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
8. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
9. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Додаткова:

1. Алейді Ассман. Права та обов'язки людини: у пошуках нового суспільного договору: Київ. 2020. – 104 с
2. Децентралізація публічної влади в Україні у контексті зарубіжного досвіду та євроінтеграційних процесів : колективна монографія / За наук. ред. проф. О. В.

Батанова, доц. Р. Б. Бедрія ; передмова академіка НАН України Ю. С. Шемшученка. Львів : СПОЛОМ, 2021. 388 с.

3. Велика юридична енциклопедія: У 20 т. – Х.: Право, 2016.- Т. 4: Конституційне право – ред. кол. : Ю.Г. Барабаш та ін., Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України., Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. – 2024. – 1072 с.

4. Конституційне право: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри ; Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, А. А. Мелешевич. Київ : Ваіте, 2021. 528 с.

5. Конституційно-правове забезпечення правозахисної діяльності у сфері місцевого самоврядування: досвід компаративного аналізу : монографія / О. В. Батанов, В. В. Сметана. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 316 с.

6. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні: монографія / за ред. доктора юрид. наук, професора О. В. Батанова; передмова академіка НАН України Ю. С. Шемшученка та академіка НАПрН України О. В. Скрипнюка. Київ: Талком, 2021. 498 с

7. Матат А. Конституційні принципи: правнича теорія і практика. Монографія. Київ: ВАІТЕ, 2022. 180 с

8. Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс : навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 556 с

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

2. Офіційний веб-портал Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>

3. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України . URL: <http://www.kmu.gov.ua>

4. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України . URL: <https://ccu.gov.ua/>

5. Офіційний веб-портал Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/>

6. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>

7. Офіційний веб-портал Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>